

Nagy Jenő, a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom mártírja

Kilencven éve, 1898. december 31-én, Németújváron született Nagy Jenő (mozgalmi nevén Szűcs) ezredes, akit 1944. december 8-án végeztek ki Budapesten.

Gyermek- és ifjúkoráról keveset tudunk. A katonai reáliskolát 1917-ben fejezte be Kőszegen, majd elvégezte a Ludovika Akadémiát és a Hadiakadémiát is. Művelt, sokoldalú, tisztánlátó katonatiszt volt, aki meggyőződését mindenkor készen volt kinyilvánítani. 1940 őszétől a Kolozsváron állomásozó IX. hadtest körzetében teljesít szolgálatot, majd a kassai I. páncélos hadtest vezérkari főnöke lesz. Hazafisága azonban szembeállítja az uralkodó körök németbarátságával. Már 1941 októberében történelmi fordulóként értékeli azt aényt, hogy Wehrmach nem érte el célját a keleti arcvonalon. katasztrófának tartja Magyarországot belépését a szovjet-ellenes háborúba. Nyíltan hangoztatja háborúellenes, antifasiszta nézeteit. Kassán egy társaság előtt kijelentette, hogy a németek a háborút el fogják veszíteni. Emiatt 1942-ben két évi felfüggesztett börtönbüntetésre ítélik. Korlátozták a szabad mozgásban és kényszerartózkodási helyeül Budapestet jelölték ki, ahol állandó ellenőrzési, illetve jelentkezési kötelezettség alatt állt.

A német megszállás (1944. március 19.) után illegalitásba kényszerült, lakását állandóan változtatva bújkálnia kellett. Haladó gondolkodása arra ösztönözte, hogy keresse a kapcsolatot az országon belüli antifasiszta erőkkal. 1944 nyarán kapcsolatba lépett az ifj. Horthy Miklós-féle „kiugrási irodával” és ezen keresztül több német-ellenes katonatisztet ismert meg. Pálffy György és Révay Kálmán (mindkettő a Rákosi-korszak koncepciók pereinek áldozata lett) útján bekapcsolódott a Magyar Front munkájába.

Nagy Jenő emberi mivoltát és az ellenállási mozgalomban betöltött szerepét csak úgy lehet megérteni, ha foglalkozom a mozgalmi munkájával, a lebukást követő hadbírószági tárgyaláson tanúsított magatartásával, vádolt- és elítélttársaival is. Magyarorsága, hazafisága a háború éveiben teljesedett ki, meggyőződéséért, cselekedeteiért kész volt vállalni minden áldozatot.

A Magyar Front, a magyar demokratikus pártok antifasiszta szövetsége, 1944 nyarán alakult a Magyar Kommunista Párt, Béke Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Független Kisgazda Párt és a legitimista Kettőskereszt Szövetség tömörüléséből. Később belépett a Magyar Frontba a Parasztpárt is. A kommunistákat a Magyar Frontban Kádár János, majd az ő letartóztatása után Rajk László; a szociáldemokratákat Szakasits Árpád és Marosán György; a Kisgazda Pártot Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselte. 1944 november elejére a fegyveres ellenállás szervezése a Magyar Front létrehozta a Magyar Nemzeti Felkelés Felsőbizottságát (MNFFB).

A MNFFB elnöke Bajcsy-Zsilinszky Endre, helyettese a Független Kisgazda Párt képviselője, dr. Csorba János ügyvéd lett. A bizottságban a következő pártok és szervezetek képviselői vettek részt: Független Kisgazda Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt, Kommunista Párt, Demokrata Néppárt, a legitimista csoport, a református szervezetek, a szakszervezetek, a Magyar Hazafiak Szabadság Szövetsége, a Szovjetunió Barátainak Magyarországi Egyesülete, a Magyar Március Szövetség, Magyar Ifjúság Szabadság Frontja stb.

A MNFFB-ban a Magyar Front pártjait és a csatlakozott szervezeteket egy-egy küldött képviselte. A Független Kisgazda Pártot dr. Csorba János, a Kommunista Pártot Kállai Gyula, a Szociáldemokrata Pártot és a szakszervezeteket Szakasits Árpád, a Nemzeti Parasztpártot Kovács Imre, a Magyar Hazafiak Szabadság Szövetségét Dudás József, a Szovjetunió Barátainak Magyarországi Egyesületét Pénzes Géza, az ifjúsági szervezeteket Gyenes Antal stb.

1944. október 15-e után Nagy Jenő nem volt hajlandó letenni az esküt Szalasi „nemzetvezetőre”. Ő is, mint a honvédség különböző alakulatai, keresték az összeköttetést az ellenállás politikai csoportjaival. Így került kapcsolatba Desseffy Gyulával és rajta keresztül tárgyalta a Magyar Frontba tömörült pártok képviselőivel a hadsereg bizonyos csoportjainak bevonásáról. A különböző katonai csoportok tevékenységeinek összehangolására jött létre a MNFFB által javasolt és később életre hívott Katonai Vezérkar. A bizottság elfogadta

Bajcsy-Zsilinszkynek a javaslatát, hogy a Vezérkar parancsnokává Kiss János altábornagyot jelölték.

Bajcsy-Zsilinszky Endre 1944. március 19-től október 10-ig német SS-fogságban volt. Lakatos miniszterelnök sürgetésére több országgyűlési képviselőtársával a németek október 10-én átadták a budapesti ügyészségnek. Majd Horthy — a Magyar Front hozzáküldött memorandumainak egyik pontját teljesítve — 1944. október 15-én szabadon bocsátott néhány elfogott politikust, köztük Bajcsy-Zsilinszkyt is, aki a nyilaspuccs után több napi budapesti bújálás után a Vác melletti Csörög község közelében, egy földbirtokosnál talált menedéket. November elején itt kereste fel Kovács Imre és Makkay Miklós a Magyar Front döntésével és ezután jött újra Budapestre. Itt azonnal felvette a kapcsolatot Nagy Jenő ezredessel, aki részletesen tájékoztatta a hadseregen belül folyó szervezkedésről.

Bajcsy-Zsilinszky Endre javaslatát, amely Kiss János altábornagyot jelölte a Katonai Vezérkar élére, a bizottság elfogadta. Bajcsy-Zsilinszky Makkay Miklóst, a Nitrochemia Ipari RT igazgatóját — aki autóját is az MNFFB rendelkezésére bocsátotta — bízta meg Kiss János altábornagy felkeresésével is és a megbízás átadásával. Makkay november 10-c táján érkezett Kőszegre Kiss János tartózkodási helyére, és itt átadta Bajcsy-Zsilinszky személyes üzenetét és a Bizottság döntését. Kiss János habozás nélkül vállalta a megbízást és azonnal Budapestre jött. Budapesten Bajcsy-Zsilinszkyvel tárgyalt, majd Nagy Jenő tájékoztatta az eddigi eredményekről. A Kiss János vezetésével megalakult Katonai Vezérkarnak Nagy Jenő lett a vezérkari főnöke.

Fontos szerep jutott Tartsay Vilmos vezérkari századosnak, akit Nagy Jenő vont be a mozgalomba. Ő irányította a katonai személyek gyűjtését, különféle katonai csapatok beszerzését és elosztását.

Nagy Jenő elgondolásai alapján dolgozta ki a Vezérkar Budapest felszabadításának tervét. Nem érdekeltlen megismerkedni vele, még akkor is, ha megvalósítására nem kerülhetett sor. A terv három fő feladatot foglalt magába. 1. A német haderő visszavonulásának útjában felrobbantani a közlekedési útvonalakat. 2. Megakadályozni a német hadvezetőség által elrendelt robbantásokat, különös tekintettel a főváros hídjaira, közműveire és gyáraira. 3. Minél hamarabb megteremteni az összeköttetést a szovjet haderővel és aktívan részt venni a németek elleni harcban.

A terv részletes kidolgozására és gyakorlati végrehajtására a Vezérkar különböző csoportok megszervezését határozta el. Az első ilyen csoport a *vezérkari törzs* volt. Feladatául határozták meg a személyi ügyek irányítását, a bevont tisztek, egységek készségükhöz igazodó felhasználásának megszervezését. A *műszaki csoport* a hidak, műtárgyak, közművek és középületek robbantási tervének megakadályozására vonatkozó tervek kidolgozását kapta feladatul. Az *anyag csoport* az élelem, a pénz, gépkocsi, üzemanyag, fegyver, lőszer és egyéb szükséges hadianyag gyűjtését és -tárolását végezte volna. A *katonai alakulatokkal foglalkozó csoport* azt a feladatot kapta, hogy a beérkezett jelentések alapján mindazon katonai alakulatokat vagy azokat a ténylegesen szolgálatot teljesítő tiszteket és legénységeket, akik a harc abbahagyását határozták el, fel kell szólítani az ellenálláshoz való csatlakozásra és be kell kapcsolni a mozgalomba. A *híradó csoport* a hírendszert megszervezését — lehetőség szerint az állami távbeszélőnél nagyobb hatósugarú rádió felhasználása és őrzése útján — kapta feladatul. Az első két csoport — a vezérkari törzs és a műszaki csoport — felállítását megtörtént, a többiek létrehozására már nem jutott idő.

A Vezérkar terében a főváros katonai körzeteire való felosztása is szerepelt. Budapestet négy körzetre osztották: 1-es körzet: Csepel; 2-es körzet: a Dunaágtól a Kerepesi útig, az úgynevezett délkeleti körzet; 3-as körzet: a Kerepesi úttól északra a Dunáig — keleti körzet néven szerepelt; a 4-es körzet a budai körzet volt.

Nagy Jenő a MNFFB-al is ismertette a részletes katonai tervet, mely a következőkben foglalható össze: amint a Vöröshadsereg Budapest határához ér, a beszervezett csapatok tiszteinek irányítása mellett a felfegyverzett munkásság és a polgárság segítségével adott jelre megrohanják a német megszállóereget irányító parancsnokságait, az Astoriát, a Royalt, a Ritzet, a Wien-szállót, a svábhegyi Gestapo-fészket, a német követséget, a nyilas minisztériumokat, a „Hűségházat”. Más rohamalakulatok megszállják a postát, a MÁV-igazgatóságot, a pályaudvarokat és a vasúti csomópontokat. Ismét más alakulatok birtokukba veszik a Duna-hidakat, amelyek az ország jövője szempontjából elsőrendű fontosságúak, ártalmatlanná teszik az őrséget, leszerelik a robbanó anyagokat, így megakadályozzák a felrobbantásokat.

A terv szerint ezekkel az akciókkal egyidejűleg a harcoló csapatok Budapest déli részén megteremtik az összeköttetést az orosz csapatokkal, és azt mindaddig tartják, amíg a Vöröshadsereg alakulatai beérkeznek a fővárosba és a magyar csapatokkal együttműködve megsemmisítik a német és a nyilas egységeket.

A terv valóban nagyszabású volt, de nem számolt a lehetőségekkel, a reálhelyzettel. Ez azonnal kiderült, amikor a terv gyakorlati végrehajtásához szükséges katonai erők megszerzésére került sor. A különböző katonai megbeszéléseken egyáltalán nem derült ki, hogy a jelentkezett tisztek mögött milyen erők állnak és hogy ezek az erők valóban felhasználhatók-e. A tiszteknek szánt konkrét feladatok kiadását gátolta — állapította meg Nagy Jenő ezredes — a beszervezett tisztek távolmaradása, illetve rendszertelen megjelenése. Amikor pedig megkapták a feladatot, a végrehajtást vagy megtagadták vagy visszaléptek az akcióban való részvételtől.

A Kommunista Párt nagy fontosságot tulajdonított az egységes fegyveres felkelés megszervezésének. Minden tőle telhető elkövetett, hogy a Katonai Vezérkar munkáját segítse. A kezdeményezésére létrejött egyeztető értekezleten, amelyen a Kommunista Párt részéről Pálffy György és Sólyom László, a Katonai Vezérkar részéről Kiss János, Nagy Jenő, Tartsay Vilmos, Radványi Imre, Almássy Pál, Révay Kálmán és mások vettek részt, a párt arra törekedett, hogy a szervezett munkásság és a hadsereg együttműködése, egymás kölcsönös segítése előbbre vigye a fegyveres felkelés ügyét.

A Katonai Vezérkar a Kommunista Párt többszöri figyelmeztetése ellenére sem szigorította meg a konspirációs szabályokat, nem fordított elég figyelmet a vele kapcsolatba került tisztek megbízhatóságára. November 15-e után már a többi párt részéről is figyelmeztetések érkeztek, mert számos, a mozgalommal kapcsolatban álló tisztet és polgári személyt letartóztattak.

A Katonai Vezérkar lebukására 1944. november 22-én este az Andrásy (ma Népköztársaság) út 29. sz. alatt, Tartsayek lakásán került sor. A Nemzeti Számonkérő Szék az áruló Mikulics Tibor páncélos százados feljelentése alapján birtokába jutott a jelszónak (MOZI), s Mikulics azt is közölte, hogy november 22-én este Tartsay lakásán megbeszélés lesz. Ekkor fogták el és a Margit körüti fogházba szállították Nagy Jenőt, Tartsay Vilmost és feleségét, Makkay Miklóst, Almássy Pált, Révay Kálmánt és más tiszteket is. Bajcsy-Zsilinszky Endrét a fűvészkerti illegális bűvöhelyén fogták el. Letartóztatták Kiss János altábornagyot is.

A foglyokat kegyetlenül megkínózták, így próbálták beismerő vallomásokat kicsikarni. A vallatást Radó csendőrszázados vezette, aki a Népbíróság előtt később beismerte a kegyetlenkedést. Bajcsy-Zsilinszky felesége mondta a Népbíróság előtt: „Alkalmam volt a férjemmel beszélni... Ágyban feküdt és kék volt a szája széle. Össze-vissza verték és villanyozták. Soha nem felejttem el azt a látványt, mikor megláttam. Kijelentette szegény: még a németek sem bántak így velem.”

Egy fogoly szemtanú később ugyancsak a Népbíróság előtt a következőket mondta a megkínzottakról: „Kiss János földbarna darabos arcát szögletessé torzították az ütések. Jóságosan elnézően mosolygó szeméből csak az egyiket láttam, a másik bedagadt. Mint a gyermekkor legszörnyűbb álmai, úgy derengenek fel bennem ezek a képek. Az altábornagy a falhoz támaszkodva, sántítva botorkált ki a szobából. Talpát tönkre tette a nyomozók gumibotja. Nagy Jenő szelíd, apró madárkeze puffedtre dagadt az ütésektől. Szája nem az arca közepén van, egyik oldal felé véres csikban hosszabbodik meg. A törékeny, kistermetű férfi égő szemmel, keményen, töretlenül néz szembe príbékjeivel. Tartsay Vilmost az utcán nem ismerném meg. A Barabás Miklós ecsetjére méltó, nemes szívű, elefántcsonthomlokú férfi húsz esztendő óta öregedett, haja csapzott, álla borostás, tekintete kutatva jár a szoba egyik sarkából a másikba, szeme bogara furcsán csillog: állandóan könnyezik. Ezt ismerem: a príbékek magasfeszültségű villanyáramot kapcsoltak be egy-egy pillanatra az ember szemébe. Tartsay cigarettára akar gyújtani, de meggyötört, megdagadt kezéből kihullik a gyufa.”

Radó csendőrszázados és príbékjei által felvett jegyzőkönyvek alapján került sor a tárgyalásra. A rögtönítélő eljárást Feketehalmy-Czeidner vezérezredes rendelte el december 6—7—8-án a „nemzet totális mozgósításával és harcbaállításával megbízott magyar királyi tárcanélküli miniszter mellé beosztott tábornokok bírósága” tárgyalta. A főtárgyalás elnöke Vargyassy Gyula hadbíró altábornagy, tárgyalásvezető Dominick Vilmos hadbíró őrnagy, a vád képviselője Simon Gyula hadbíró-százados, tanácstagként a nyilas Hajnácskőy László csendőrezredes volt jelen. Bajcsy-Zsilinszky Endre és 10 társa ellen a hűtlenség büntette

ürügyén emeltek vádat. A vádindítvány, ha nem is szóról szóra, lényegében megegyezett a Radó által felterjesztett összefoglaló jelentéssel.

A katonatisztek ellen külön vádindítvány is szerepelt: „Arra szövetkeztek, hogy közvetlenül a hadművelési terület mögött fekvő Budapesten a szövetséges német haderő hadászati mozdulásainak és a magyar kormány intézkedéseinek fegyveresen ellenálljanak, a német haderőt esetleges visszavonulás alkalmával a szükségessé váló robbantásban megakadályozzák és az orosz hadsereggel való egyesülés után együtt harcoljanak a németek ellen.” A vádlottak névsora a következő: *Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kiss János, dr. Tartsay Vilmos, Révay Kálmán, Makkay Miklós, Nagy Jenő, Almássy Pál, Balázssy Miklós, Schreiber Róbert, Tóth István, Kóvágyó József.*

A hadbíróság félelmére jellemző, hogy a főtárgyalás előtt a Margit körüti fogház épületét egy kerékpáros csendőrszázad szállta meg. A „zárt” tárgyaláson a természet teljesen megtöltötték a Nemzeti Számonkérő Szék tagjai, a csendőrnnyomozók, a bíróság beosztott tagjai. A tárgyaláson Bajcsy-Zsilinszky Endre és a Katonai Vezérkar három tagja: Kiss János altábornagy, Nagy Jenő ezredes, Tartsay Vilmos százados bátran viselkedett. Nagy Jenő VI. rendű vádlott a tárgyalásvezető Dominick hadbíró őrnagy kérdésére kijelentette, hogy bűnösnek nem érzi magát, bár tudja azt, hogy törvényellenes dolgot cselekedett. Az utolsó szó jogán pedig azt mondta, hogy meggyőződésből cselekedett és hazájának vélt szolgálatot tenni.

Az ítélet indoklásában Nagy Jenőre vontakozóan a következőket fogalmazták meg: „Nagy Jenő VI. rendű vádlott a mozgalomban, mint a katonai vonal irányítója és vezérkari főnöke tevékeny szervező munkát végezve számos gyűlést és megbeszélést tartott, azon a szervezkedés célját ismertetve tagokat és pártolókat toborozott, majd Almássy Pál VII. rendű vádlottal arra törekedett rábírní, hogy a harcoló I. honvéd hadsereg vezérkari főnökét, Jolsvay vezérkari csedest vegye rá arra, miszerint a hadsereg hagyja abba a harcot, pártoljon át az oroszokhoz és így nyisson kaput az ellenség részére, hogy az az arcvonalát áttörve minél jobban előnyomulhasson...”

A vádpontok a tárgyalás folyamán teljességükben nem nyertek bizonyítást.

Vitéz Feketealmy-Czeidner Ferenc vezérezredes, magyar királyi honvéd vezérkarfőnök aláírásával a következők olvashatók: „Az ítéletet megerősítem és annak végrehajtását Nagy Jenő ezredes VI. r. vádlottra vonatkozóan elrendelem. Azonban kegyelmezési jogomnál fogva Almássy Pál VII. r. vádlott büntetését 15 (tizenöt) évi fegyházra változtatom át, s mellékbüntetésül 10 évi hivatal- és politikai jogvesztést állapítok meg. Budapest, 1944. évi december hó 8-én.”

A Margit körüti bíróságához beosztott Varga Béla nyilatkozatából tudjuk, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endre és Kiss János védői felhívták a bíróság figyelmét arra a körülményre, hogy a vád törvénytelen, mert a vádparancsot Feketealmy-Czeidner írta alá, akinek a bűnygyben annak idején Kiss altábornagy szavazóbíró volt és Bajcsy-Zsilinszky Endre követelésére indították meg ellene az eljárást. Mint ismeretes, Feketealmy-Czeidnert az újvidéki vérengzés miatt Hortyék bíróság elé akarták állítani, de az eljárás elől Németországba szökött, ahonnan csak a Szálasi-puccs után tért vissza.

Dominick hadbíró a védők tiltakozása után újabb vádparancsot csempészett az iratokba Syposs vezérornagy aláírásával. Vitéz Syposs János vezérornagy magyar királyi tárcanélküli miniszter mellé beosztott tábornok, mint illetékes parancsnok aláírásával készített okirat a következőket tartalmazta: „Az ítéletet megerősítem és annak végrehajtását vitéz Kiss János II. r. és dr. Tartsay Vilmos vádlottra vonatkozóan elrendelem. Azonban kegyelmezési jogomnál fogva Révay Kálmán IV. r. és Makkay Miklós V. r. vádlottak büntetését 10—10 (tíz-tíz) évi fegyházbüntetésre változtatom át, mellékbüntetésül pedig 10—10 évi hivatal- és politikai jogvesztést állapítok meg. Budapest, 1944. évi december hó 8-án.”

Először tehát 6 főre várt a halálós ítélet, de végül a jegyzőkönyvek tanúsága alapján csak Kiss Jánost, Nagy Jenőt és Tartsay Vilmost ítélték kötéllel végrehajtandó halálbüntetésre. Több visszaemlékezés arról számos be, hogy az ítéletet nyilvánosan, elrettentő példaként a Vérmezőn akarták végrehajtani. Bajcsy-Zsilinszky ügyének elkülönítése és a partizánok egyre sűrűsödő akciói azonban arra készítették a nyilasokat, hogy elálljanak tervüktől. Az ítélethirdetésre 1944. december 8-án 12 órakor került sor és két órán belül a Margit körüti katonai fogház udvarán 14—15 óra között végre is hajtották.

Dominick Vilmos hadbíró-őrnagy, tárgyalásvezető aláírásával még a következő, a tárgyaláshoz és az ítélet-végrehajtáshoz kapcsolódó okmányok találhatóak: „Az ítéletet elítéltek előtt a végrehajtó záradékkal együtt azzal közöltem, hogy az a három elítélten 2 órán

belül végre fog hajtatni. A halálbüntetés a mai napon dr. Tartsay Vilmos III. r. elítélten 14 óra 10 perckor, Nagy Jenő VI. r. elítélten 14 óra 25 perckor, vitéz Kiss János II. r. elítélten pedig 14 óra 40 perckor kötéllel végrehajtatott. Budapest, 1944. évi december hó 8-án."

A tárgyalásvezető Dominick Vilmost a terrorper lefolytatásáért és a „példás” ítéletért alezredessé léptették elő.

A hadbíróság ítéletét és az ítélet végrehajtását hivatalosan 1944. december 9-én és 10-én közzölték a nyilas újságok. A Pesti Hírlap december 10-i száma Újabb súlyos ítéletet hozott a hadbíróság címmel közli az ítéletet. Az illegálisan megjelenő Szabad Nép 1944. decemberi 5. száma Új vértanuk című cikkében emlékezett meg a kivégzett hinvédtszkekről. Nagy Jenő és társai emlékére hadd álljon itt a vezércikk szövege:

„A nyilas hazaárulók kötél általi halálra ítélték és kivégeztek három magyar honvédtisztet, az ellenállási mozgalom három bátór vezetőjét: Kiss János tábornokot, Nagy Jenő ezredest és Tartsay Vilmos vezérkari századost. Közel száz éve, hogy honvédtiszteket akasztottak Magyarországon. Aradon történt 1849-ben, hogy honvédtábornokokat állítottak bitó alá a véreskezű Haynau parancsára. Akkor is az ország szabadságáról volt szó. De akkor a császári reakció maga végezte ezt a hóhérmunkát, míg most a Gastapo bérencei, maguk a nyilasok. Ők vetik a hurkot azok nyakába, akik bátór, jó hazafiként az országot és a népet ki akarják menteni a német hordák rabságából. Ami azonban nem sikerült Haynau-nak a bitókkal, nekik sem fog sikerülni. Bárhogy tobzódnak a magyar vérben, nem tiporhatják el azt az ellenállási mozgalmat, amelyben a honvédtisztek oldalán ott harcol a magyar munkás, a paraszt és a polgár. Mert a bitó nem retenti meg egyiküket sem. Ellenkezőleg: csak fokozza elszántságukat, hogy végleg leszámoljanak a hazaáruló hóhérokkal. És ez a leszámolás hamarosan elkövetkezik...”

Bár Bajcsy-Zsilinszky és társainak terve nem sikerült, az általuk életre hívott ellenállási mozgalom és hősi, bátór helytállásuk mégis elengedhetetlen része a magyar nép antifasiszta, független szabad demokratikus Magyarország megteremtéséért vívott harcának. Kiss János, Nagy Jenő, Tartsay Vilmos hortysta honvédtisztek voltak, de megmutatták, hogy ha a haza igazi érdeke úgy kívánja, nemcsak szavakban, hanem tettekben is képesek antifasisztává válni.

A felszabadulát követően 1945 májusában Nagy Jenőt halála után vezérezredessé nevezték ki. Budapesten a XII. és XVIII. kerületben utcát neveztek el róla.

Lackó Mihály

Irodalom: Magyar Életrajzi Lexikon 1969. — Magyar szabadságharcosok a fasiszmus ellen. Budapest, 1969. — *Pintér István*: Adatok a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságánál történetéhez. Hadtörténelmi Közlemények 1961/2. szám. — Magyar antifasiszta ellenállás- és partizánmozgalom. Kislexikon. — Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalmi történetéből 1935—1945. Kossuth. 1964.

Hetven éve született Szőnyi Márton

Különösen Ózdon és vonzáskörzetében ismerik sokan Szőnyi Márton nevét. Névadója szocialista brigádoknak, Ifjú Gárda csapatnak, könyvesboltnak. Ózd városnak és a környező községek iskoláinak diákjai minden esztendőben emléktúrát rendeznek Szőnyi Márton tiszteletére. Több településen utcát is neveztek el róla.

Ki is volt Szőnyi Márton, aki az idén lenne hetven éves?

1918. december 8-án született Győrben, ahová a szülők az első világháború viszontagságai miatt kerültek. Hárman voltak testvérek. A háború végén a család visszatért a fővárosba. A példás szorgalmú, tehetséges fiú a Honvéd utcai polgári iskola elvégzése után beiratkozott a Kereskedelmi Akadémiára, amit 1938-ban sikeresen el is végzett. Nagyon szeretett sportolni. Kitűnően vívott, atlétizált, kosárlabdázásban az olimpiai keretnek is tagja lett.

Nagy vágya volt, hogy repülő lehessen. Példás magaviselete és szorgalma révén ez a vágya teljesült is. Olaszországban képezték ki vadászrepülőnek. Közben megtanult olaszul,